

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΑΘΕΩΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ.

Αριθμὸς 8. Περίοδος πρώτη. Τῇ 15 Φεβρουαρ. 1837.

ΙΕΡὰ ΔΗΤΟΡΕΙΑ.

Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐκφωνηθέντες ἐν τῇ Γραικικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ὀδησοῦ κατὰ τὸ αἰκά—αἰκά ἔτος ἐπὶ Ο. Κ. Ο. Ἐτυπώθησαν φιλοτίμῳ δαπάνῃ Ἰωάννου Π. Βόλου τοῦ Πελοποννησίου, ἱποναύαρχου καὶ ἰππέως Ῥωσικοῦ, ἐν Βερολίῳ, αἰαγ'.

Ἄρθρον Δ'.

Τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα ἐξεστράτευσε μὲν εἰς τὴν τῆς αἰκουμένης κατάκτησιν συναδευόμενον ἀπὸ ἀληθείας ὄλωσ οὐρανόσ, ὄλωσ καινάσ, καὶ ἀπὸ δυνάμεισ ὑπερφοῖσ καὶ ὅσια παραδείγματα βίου, ἐξεστράτευσε δὲ καὶ διὰ λόγου, ὑψηλὴν καὶ νικηφόρον ἔχοντος τὴν ἰσχύν. « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. » Γνωρίζων ὁ ὑπερούσιος τοῦ Θεοῦ υἱὸς καὶ λόγος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεισ τὰς ἀνάγκασ, κατ' ἐποχὴν μάλιστα ὅτε διέπρεπον αἱ συγγενεῖσ τῆς Ἑλλάδοσ καὶ Ῥώμησ σοφίαι, εὐθὺσ μετὰ τῆσ εἰσ οὐρανοῦσ ἀνάληψίν του ἔστειλε πρὸσ τοὺσ μαθητὰσ αὐτοῦ καὶ ἀποστόλουσ τὸν παράκλητον, τὸ πνεῦμα τῆσ ἀληθείασ, τὸ πανάγιον χάρισμα τῶν γλωσσῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλαν κραταιῶσ νὰ ἐπενεργήσωσιν ἰσ τὰσ ἀκοῦσ καὶ εἰσ τὸν νοῦν τῆσ ἀνθρωπότητοσ πεπλανημένησ. Καὶ πρῶτοσ μὲν τῆσ χριστιανικῆσ ἐκκλησίασ ἀκούεται ῤήτωρ καὶ φιλόσοφοσ ὁ θεὸσ Παῦλοσ, τῆσ καινῆσ διαθήκησ ὁ μεγαλοφωνώτατοσ Ἰσαάτοσ. Παρέπονται δὲ εἰσ αὐτὸν διὰ τῶν αἰῶνων πολλοὶ καὶ διαπρῶσιοι διδάσκαλοὶ τῶν ἔθνῶν, ἰερὰ καὶ ἀήττητα

τῶν ἐκκλησιῶν Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς προπύργια
κατὰ τῆς ἐξ ἰουδαϊσμοῦ καὶ εἰδώλων καὶ αἰρέσεων μυριῶν
μανίας.

Ἡ μήτηρ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ πρώτη τῶν ἐθνῶν ἐβαπτίσθη εἰς
τὴν κολυμβήθραν τῶν εὐαγγελικῶν μυστηρίων, ἐπανηγύρισε
μὲν τοὺς παγκοσμίους τοῦ χριστιανισμοῦ ἀγῶνας διὰ τῶν
θεοφόρων συνόδων, ἐγέννησε δὲ καὶ ἐπαιδαγωγῆσε φωστῆρας
τοῦ πνευματικοῦ στερεώματος, πανσόφους κήρυκας τῆς ὀρθο-
δοξίας, τῶν ὑποίων ὁ θεόπνευστος καὶ μελωδικώτατος λόγος
ἔψωσε τὴν τεγεννησασαν πατρίδα καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλη-
σίαν ὑπεράνω τῶν ἐθνῶν καὶ ὑπεράνω τῶν ἐκκλησιῶν ὄλων.
Τί λέγομεν; Καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ζοφεροῦ τῆς δουλείας χεῖμῶ-
νος, ἄστρα καλλιπεῦς κηρύγματος τῆς ἀμωμῆτου πίστεως
δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐν δ' ἐξ αὐτῶν, ἐκλεκτὸς
τῆς χρυσοῦς ἀλύτῆς κρίκος, ἐλευθέριον καὶ Ἡράκλειον ἀνάσ-
τημα ἀπὸ ἀγκάλας δεδουλωμένης γενεᾶς ἐκπηθῆσαν, κατεσ-
φάγισε μὲν τὰς πύλας τοῦ δουλείου τῆς πατρίδος αἰῶνος, ἤ-
νοιξε δὲ τὰς τοῦ ἐλευθερίου εἰσόδους μὲ ὀρήνους καὶ παραγ-
γέλματα θεῖα, ἀμιλλώμενον πρὸς τὰ κάλλη τῶν πρωτοτόκων.

Καὶ φθάνουσι πάντοτε ἐν καιρῷ, πάντοτε νεκροὶ διὰ τὴν
παροῦσαν γενεὰν τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι τοῦ
σοφοῦ διδασκάλου, Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου, τοὺς ὁποί-
ους ἀναγγέλλομεν σήμερον, τὸν ἀριθμὸν ἕξ, δυσκαθημήτους δὲ
τὴν ἀξίαν. Ἡ γενεὰ αὕτη, ἀπὸ μυρίας θλίψεις καταπεπονη-
μένη, ἀπὸ παντοίας νόσους διαπεπερασμένη, σφοδρὰν ἔχει
χρεῖαν παραγορίας καὶ τροφῆς τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου,
ὅστις μόνος δύναται νὰ τὴν ἀναπλάσῃ καὶ νὰ τὴν ὑποσ-
τηρίξῃ. Κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος, δὲν ἔχεις, ὦ
γενεὰ πολυπαθεστάτη! ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. . .
Ἐπίστρεφον εἰς τὸν θεὸν τῶν πατέρων σου· Γεύου τὸν σωτή-
ριον αὐτοῦ λόγον, ἀπὸ τοιούτους προσφερόμενον διακόνους.
Ἀποστρέφου δικαιοσύνην, ἀποστρέφου κηρύγματα ξενικὰ

τραγελαφικά, διασρεπτικά, ἔδρας πολυκεφαλούς. Οἱ ποτε-
λεις ἐπανακάμψη εἰς τὴν ἀρχὴν σου ὡς φοῖνιξ, ὡς κύκλος αἰω-
νιότητος, περιγεόμενος καὶ συγκλειόμενος ἀπὸ τὸν δάκτυλον
τοῦ ὑψίστου.»

Ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν λόγων φέρει μὲν προεπιγεγραμμέ-
νον ῥητὸν τὸ «Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέλεται», προσφωνεῖται
δὲ εἰς τέκνον τῆς Ἑλλάδος φιλόστοργον καὶ ἐπὶ ξένης, τὸν
Πελοποννήσιον Ἰωάννην Παντελεημονίδην τὸν Β΄, ὅστις
καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ τὴν πατρίδα ἐμεγαλοδώρησε, καὶ δὴ
καὶ τὰ πρὸς ἔκδοσιν τῶν λόγων τούτων φιλοτίμως κατέβα-
λεν, ὥστε νὰ διανεμηθῶσι δωρεὰν παρ' ἡμῶν.

Ὅχι πάρεργον, ἰδὲν ἰδιαιτέτην φροντίδα ἀνελάβομεν νὰ
ἐπιδείξωμεν τὴν ῥητορικὴν τούτων τῶν λόγων δύναμιν, ἐξ ἧς
πρόκεινται μὲν σμυρὸν ὄλων ἀπλῶς τῶν φιλολόγων ἐντύ-
φημα, τύπος δὲ μάλιστα καὶ ὑπόδειγμα τιμιώτατον εἰς τοὺς
ἱεροκήρυκας, καὶ πρὶν καὶ ἐν ᾧ καὶ ἀφ' οὗ ἐγαψωσιν εἰς τὰς
θεολογικὰς διδασκὰς τοῦ νεωστὶ ἀναγορευθέντος πανεπιστημί-
ου. Ἰπέρδεινος εἶνε τῷ ὄντι ὁ ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, ὁ ἄξι-
ος τῆς ἐπαγγελίας! Οὐράνιος δημηγόρος, ἐκεῖ προσερεῖδει τὴν
κεφαλὴν μὲ τρομερὸν βόημα θρόνου σείει, καὶ λαῶν πατεῖ
κεφαλὰς, ποτὲ μὲν εἰς τὸν παράδεισον κατευοδῶν καὶ τούτους
κ' ἐκείνους, ποτὲ δὲ πάλιν δι' ἀπειλῶν, τοῦ κόσμου τὰς μα-
ταιότητας εἰς τὸν ἄδην καταμανδρίζων. Θαυμάζομεν δὲ
τὸν πατέρα τῶν ἀνὰ χεῖρας λόγων διὰ τὴν ἀδρὰν καὶ διαυγῆ
τῶν θεοπνεύστων γραφῶν ἐπίπνοιαν, διὰ τὴν ἀλκιμον μνή-
μην καὶ τὴν φαινήν φαντασίαν, διὰ τὸν πανηγυρικὸν χρωμα-
τισμὸν καὶ τὴν ἀγωνιστικὴν κίνησιν, διὰ τὴν θυμολογικὴν καλλι-
τεχνίαν καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ πάθους. Χρηστομαθεύοντες
περὶ τοὺς δύο πρώτους τῶν λόγων τούτων, λόγους ἐπιταφί-
ους καὶ μνημοσύνης εἰς τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Γρηγό-
ριον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσαντες ἱεράρχας, λόγους ἐπι-
δεικτικούς τῶσον, ὅσον ἱστορικούς τε καὶ φιλοσοφικούς, πῶς

νὰ μὴ εὐγνωμονῶμεν εἰς τὸν θεοῦ ῥήμονα διδάσκαλον, καρπούμενοι τὰς κατηφεῖς μὲν, ἀλλ' ἠθοτρόφους ἀναμνήσεις τῆς ἀνατελλούσης, τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως, ἀναφερόμενοι εἰς ἐκείνην τὴν φονικὴν Ἰλιάδα τῆς ψυχρῶραγούσης καὶ ἀφραϊνούσης τυραννίας, ὅτε θάνατοι πολυπρόσωποι, ἀγγόναι, σφαγαί, καταποντισμοὶ, διαστρεβλώσεις, καὶ ἑξάνδραποδισμοὶ καὶ καταβιάσεις καὶ φυγαδεύσεις καὶ ἀποβουκολήσεις, ἀθρόοι κεραυνοὶ πυρπολοῦντες, ἑρέφοντες, συνελκύοντες τὸ Ἕλληρικὸν γένος, προανεκρούοντο τὴν ἀπελευθερωσίν του; Οὐδὲ σιγμὴν πρέπει νὰ λησμονῶσι τὰ ἔθνη ἀντὶ πόσων ὀλέθρων ἐξηγόρασαν τὴν ἐλευθερίαν, ἂν θέλωσι νὰ τὴν διατηρήσωσιν ὡς οὐδὲ σιγμὴν πρέπει ν' ἀποστρέψωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὰς πληγὰς των, ἀλλὰ νὰ ἐμβλέπωσιν ἰταμῶς εἰς αὐτὰς καὶ νὰ τὰς κατερευῶσιν, ἂν θέλωσι νὰ τὰς θεραπεύσωσι. Τοιαύτης δημιουργικῆς ἐποχῆς μνημεῖα εἶνε οἱ δύο πρῶτοι λόγοι, ἐποποιοῦντες ἐν μέσῳ παραδόξων περιστάσεων τὰ γοεράπροϊμια τῆς ἐπαναστάσεως! Καὶ τοιοῦτος τότε ἠκούσθη ῥήτωρ ἐπ' ἄμβωνος ἀπὸ ἐκθάμβους ὀρθοδόξων ὀμηγύρεις ὁ Οἰκονόμος, ἀπαθανατιζόμενος ἀπὸ αὐτὴν πολυῦμνήτων θανάτων τὴν διήγησιν, καὶ τὴν οὐρανόθεν ζωὴν καταμιγνύων μὲ κόνιν μεγαλομάρτυρα τάφων!

Ἴδού τοῦ πρώτου λόγου ἡ ἀρχή· « Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξάλειφθήσεται. » (Σοφ. Σειρ.) Ἐμελλες ἄρα, Παναγιώτατε Πατριάρχα Γρηγόριε, ἀφ' οὗ μ' ἔδωκας πολλὰς πολλῶν λόγων ὑποθέσεις καὶ ἀφορμὰς, ἔμελλες τέλος νὰ κινήσῃς τὴν ἀσθενῆ μου γλῶσσαν καὶ εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον σου! Καὶ πρῶτον μὲν, ἐνδεδυμένος ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ σου θρόνου πᾶσαν τὴν λαμπρότητα τῆς ἀξίας σου, μὲ ἐγκαρδίονες νὰ εὐαγγελίζωμαι τῆς θείας δικαιοσύνης τοὺς λόγους εἰς τὴν Μεγάλῃ σου ἐκκλησίαν· ἀλλὰ τώρα, ξένος εἰς ξένην γῆν προκείμενος νεκρὸς, γίνεσαι σὺ αὐτὸς ὑπόθεσις λυπηρᾶς ἀκροάσεως εἰς τοὺς συναθρόντας· καὶ ἀντὶ νὰ

ἐμψυχώσῃς, μαραίνεις ἐξ ἐναντίας καὶ συγκόπτεις μου τὴν φωνήν, ἥτις ἐφυλάττετο, καθὼς φαίνεται, καὶ εἰς τὴν ξενιτείαν διωρισμένη διὰ τὸ πολυδάκρυτον τοῦτο ὑπόργημα. « Φωνὴ θρηνούντος ἠκούσθη περὶ σέ, καὶ φωνὴ ὀδυρομένου ἀνήγγειλε τὸν ἑπαινόν σου. »

Ἐμβαίνων ἔπειτα εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ πατριάρχου ἀπὸ τῆς νεανικῆς ἡλικίας του, « Τοιοῦτος (λέγει) ὁ Γρηγόριος ἐφάνη πανταχοῦ ὅπου ἂν ἔκαμε τὰς σπουδὰς. Πελοπόννησος ἡ πατρίς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἅγιον ὄρος, καὶ ἡ Πάτμος, καὶ ἡ Σμύρνη ἐραύμασαν τὰ προτερήματα τῆς κοσμιωτάτης αὐτοῦ νεότητος. Παντοῦ, ὅπου ἂν ἦσαν δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σοφίας ἐργάται, ἔτρεχεν ὁ Γρηγόριος. Ἐγίνοντο περὶ πίστεως καὶ ἀρετῆς συνομιλίας ψυχωφελεῖς; Ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος. Ἐτύχαινον συναναστροφῆαι πονηραὶ καὶ διεφθαρμένοι; Ἄφαντος ὁ Γρηγόριος. Ὁμοίως τοῦ ἄστρου τῆς αὐγῆς, διέτρεχε τοῦ βίου τούτου τὴν πολυπλάνητον νύκτα, παρεκλουθῶν τὸν ἥλιον τῆς θείας σοφίας καὶ προπορευόμενος ἔμπροσθεν τῆς ἡμέρας τῆς ἀρετῆς.»

Ὁ Γρηγόριος ἀρχιερατεύει. « Εἰς ταύτην τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν ἐποχὴν, τὸ βαθέως ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένον ὄνομα τοῦ Ἰψίστου παρευθὺς ἐξέλαμψε φαινοῦς καὶ φλέγοντας χαρακτῆρας.»

« Ἀλλὰ φθάνει πλέον, ὦ Γρηγόριε, ἢ κατὰ μέρος ποιμαντορία σου. Ἀνάβα εἰς τὸν θρόνον τὸν οἰκουμενικόν, ὅθεν μέλλει νὰ ἐκλάμψῃ φανώτατον εἰς ὅλους καὶ τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἰερουσαλήμ, τὸ ὅποιον ἐπέγραψεν εἰς τὴν ἱεράν σου καρδίαν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. « Καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ, τῆς καινῆς Ἰερουσαλήμ. » Ἀναβαίνει λοιπὸν ὁ Πατριάρχης, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, εἰς τὸ ὄρος τὸ ὑψηλὸν μετὰ δόξης, ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὰς θείας διαταγὰς Εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ λειτούργημα μοὶ φαίνεται παρόμοιος τῆς μυστικῆς

ἐκείνης ἀμάξης, τὴν ὑποίαν εἶδεν ἐν πνεύματι ὁ Προφήτης
 Ἰεζεκιήλ. Πνεῦμα πυρῶδες καὶ φωτεινὸν ἐμφύχονεν ἐκεῖνο
 τὸ πολύτρογον καὶ περωτὸν ὄχημα· καὶ ὁ μὲν ἀπὸ ἐσχίζετο
 ὑπὸ τὰ κουφότατα αὐτοῦ ἴχνη, οἱ δὲ ἐμφυχοὶ τροχοὶ ἀνέβαι-
 νον μετέωροι καὶ κατέβαινον προσγειότεροι, ἀκολουθοῦντες τὴν
 ἰσχυρὰν τοῦ πνεύματος ὁρμήν. Παρομοίως καὶ ὁ τρισόβλιος
 Πατριάρχης, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ,
 πῶς μὲν ἀνέβαινον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐπουρανίων καὶ
 ὑπερφῶν μυστηρίων, τότε δὲ πάλιν κατέβαινον εἰς τῆς
 πρακτικῆς εὐσεβείας τὰς ἀγαθοεργίας. Ἠγρύπνει, ἔτρεχεν,
 ἐπέτα πρὸς πάσας τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τὰς ἀνάγκας.»

Τέλος εἰς τρίτην ἐκλήθη πατριαρχεῖαν ὁ Γρηγόριος. Τότε
 «ἤχησεν ἡ τῆς ἐπαναστάσεως σάλπιγξ καὶ εὐθύς μάχη,
 καὶ τρόμος, καὶ φρίκη διεσκορπίσθη, παντοῦ. Παντοῦ ὄπλα,
 παντοῦ φόνοι, παντοῦ ἀθῶν αἵματα βλάπτουσι καὶ μεθύ-
 οῦσι τῆς βασιλευούσης τῆς ἑδαφος. Ὁ γηραιὸς Πατριάρχης,
 ὅσον ἠδύνατο καὶ ὅσον ἠκούετο, ἔτρεχε νὰ οἰκονομήσῃ τῆς
 ἀνοικονομήτους καὶ φοβεράς περιστάσεις τοῦ ἔθνους· καὶ ἐν
 τούτῳ τὸν ἠκολούθει κατόπι, βηματίζουσα βήματα μεγάλα,
 ἡ δόξα τοῦ μαρτυρίου. Ἦλθεν ἡ μεγάλη ἐξδομάς, καὶ ὁ
 γενναῖος Γρηγόριος, μεταξὺ μυρίων βαρβαρικῶν ὄπλων καὶ
 κραυγῶν καὶ σφαγῶν, ἐτέλεσεν εὐλαβῶς τὴν ἀκολουσίαν τῶν
 κοσμοσωτηρίων παθῶν, δακρύων συγγρόνας καὶ τῶν ὑλιβο-
 μένων ὀμοφύλων τὰ πάθη. Ἐφίσταται δὲ τέλος καὶ ἡ ἐνδοξος
 ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, καὶ συναναπέλλει μετ' αὐτῆς ὁ φα-
 νώτατος τῆς δόξης αὐτοῦ ἥλιος. Ἐκτελέσας μετ' ἄκρας
 γαλήνης τοὺς ἱεροὺς τῆς ἀναστάσεως ὕμνους, ἐλειτούργησε
 τὴν ἐσχάτην ἐπὶ γῆς ἱεουργίαν, καὶ ἔφαγεν ἐπὶ τῆς ἀγίας
 τραπέζης τὸ τελευταῖον πάσχα τὸ μυστικόν, περὶ τοῦ ὁποί-
 ου, καθὼς ὁ δεσπότης καὶ διδάσκαλος χριστός, ἠδύνατο καὶ
 αὐτὸς ὁ μακάριος νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς συνιερουργοῦντας ἀρχι-

ερεῖς καὶ ἱερεῖς. «Ἐπιθυμία ἐτεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φα-
 γεῖν μεθ' ἡμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν.»

Ἀκολουθεῖ ἡ μνεία τῆς συλλήψεως, τῶν βασάνων, καὶ τοῦ
 θανάτου τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων, τὰ
 ὁποῖα πολὺ δραματικώτερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα θέλομεν
 εἰρεῖ εἰς τὸν δεύτερον λόγον. Ἐκ τούτου δὲ ἐκλέγομεν ἐπι-
 τὰ ἐξῆς, καινῆς θαυματουργίας Θεοῦ περιειρητικά. «Σὲ δὲ,
 Παναγιώτατε Πατριάρχα, δοξασθέντα διὰ τοῦ μαρτυρίου, σὲ
 ὠδήγησεν ἐπιπρότερον ἢ θεῖα πρόνοια, βουλομένη νὰ ἐπεκ-
 τεῖνῃ ἐπὶ πλέον τὴν ἄδυτον δόξαν τῆς ἐκκλησίας. Αυτό-
 ματος, ἀγαπητοί, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη ἐκ τοῦ βυθίου τῆς
 θαλάσσης ὁ Πατριάρχης, κράζων καὶ νεκρὸς τὰ προφητικά
 ἐκεῖνα λόγια. «*Ἀπέρριψάν με εἰς βάθος καρδίας θαλάσ-
 σης, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων ἀνήγαγές με, καὶ ἐν τῇ βευλῆ
 σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάθου με.*» Ὀχοῦ-
 μένος ἀσφαλῶς, ὡς ὁ Πέτρος, εἰς τῆς θαλάσσης τὰ νῶτα
 καὶ ὑπηρετούμενος ὑπὸ γαληνίων κυμάτων, ὁ τρισόβλιος νε-
 κρὸς ἀντιπλέει πρὸς τὰ ρεύματα, καὶ καταφεύγει ὑπὸ τὸν
 σταυρὸν τῆς ἀνικητοῦ σημαίας τῶν Ἰώσων, πλησιάζας εἰς
 τὸ πλοῖον ἀνδρὸς ὁμογενοῦς, ἀγαθοῦ καὶ θεοφιλοῦς. Ὁ εὐ-
 λαβῆς Σκλάβος, οὕτινος τὸ ὄνομα θέλει μνημονεύεσθαι εἰς
 τὴν ἱστορίαν πολὺ λαμπρότερον παρὰ τὸ ὄνομα τῆς φιλαν-
 θρώπου γυναικὸς ἐκείνης ἥτις ἔθαψεν εἰς τὴν Μεγαρίδα τὰ
 λείψανα τοῦ ἐναρέτου Φωκίωτος, ὁ εὐλαβῆς καρβοκύριος βλέ-
 πει τὸν Πατριάρχην, τὸν γνωρίζει, τὸν ἀρπάζει, τὸν περι-
 στέλλει, τὸν μετακομίζει, τὸν ἐμπιστεύει εἰς τοῦτο τὸ ἄσυλον
 τῆς εὐσεβείας, νεκρὸν ἄφθορον δι' ὅλου σχεδὸν μηνὸς διαμεί-
 ναντα καὶ ἀκήρατον. Ὁ βάθος πλοῦτου τῆς θείας προνοίας
 ἀνεξερεύνητον!»

Ὁ δεύτερος λόγος, ῥηθεὶς τῇ κυριακῇ τοῦ ὠμᾶ τοῦ 1822,
 ἐπιγραφὴν ἔχει τὸ «*Μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.*» Τὸ
 ὁποῖον, ἀναπτυσσόμενον δι' ἐκφαντορικῶν ἐκδείξεων, προσαρ-

μῦσι ὁ συγγραφεὺς εἰς τε τὸν κατ' ἀπιστίας διαγενόμενον βίον καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως θάνατον τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ παλόντων Ἀρχιερέων, τοῦ Ἐφέσου Διονυσίου τοῦ Νικομηδείης Ἀθανασίου, καὶ τοῦ Ἀγγιλίου Εὐγενίου. Εἰς τὸν Ἐφέσου ἀποδίδονται τὰ ἐπόμενα. « Ἀπέλθετε, ἀδελφοί, διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν Μαγνησίαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαρχίας Μητρόπολιν. Ἴδετε τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς ὡς ὀλίγα πρόβατα περικυκλωμένα πάντοθεν ὑπὸ λύκων ὠμοφάγων. Ναὸς, καὶ ποῦ; ποῦ σημεῖον σταυροῦ; ποῦ τῆς εὐσεβείας ἁγιαστήριον; Ἄφ' οὗ κατέκλυσε τὴν μικρὰν Ἀσίαν ὁ τῆς ἀσεβείας χεῖμαρρος, δὲν ἀφῆκεν εἰμὴ σμικρὰ τινα κατὰ τόπους ἐκκλησιάδια, καὶ ταῦτα σποράδιον, εἰς τὰ ὅποια, ὡσὰν εἰς σκηνάς τινας ἢ καλύβας ταπεινάς, ἐψιθυρίζοντο τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Καὶ ἐσπούδασαν μὲν πρότερον πολλοὶ παλλάκις ἀρχιερεῖς τῆς Ἐφέσου νὰ παραμυθήσωσι τοὺς ἐκεῖ στενάζοντας ἀδελφοὺς, ἀλλ' ἡ θηριωδία τῶν μισοχρίστων ἀντεῖχεν ἀτιθάσσευτος καὶ ἀκατανίκητος. Εἰς μόνην τὴν ἰλαρότητα τοῦ Διονυσίου ἀπέκειτο νὰ ἡμερώσῃ ταύτας τὰς τίγρεις, κτλ. »

Καὶ περὶ τῶν τριῶν ἀρχιερέων ὁμοῦ. » ὡς ἀγαθοὶ ποιμένες ἀπεσώθουν ἀπὸ τῶν ποιμνίων τοὺς ἐπερχομένους λύκους, τοὺς βαρεῖς καὶ πολλοὺς. Ἀφιερῶντες τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς θυσίαν λογικὴν εἰς τοὺς πύλας τοῦ αἰζώου ἀμνοῦ, καὶ σπένδοντες αὐτοῦ τὸ πανακέραιον αἶμα, ἔχριον τοὺς λαοὺς τὸ χρίσμα τῶν μυστηρίων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεμάχοντο ἀπὸ αὐτῶν τὸν ἀγγελὸν τὸν δλοθρευτὴν. Ὁμοιοὶ τοῦ Ἀὐτ κατὰ τὴν πίστιν, διέσωζον ἐπὶ τῆς μυστικῆς Σηγῶρ τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς μίαν οἰκογένειαν, τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας ἀπύρωτα καὶ ἀβλαβῆ ἀπὸ τοῦ θελάτου τῆς τυραννίας ἐμπρησμοῦ. Ἄγρυπνοι! καμμία πονηρίας παγίς, ἢ δολία χεῖρ νυκτερικοῦ ζιζανίων σπορέως δὲν διέφευγε τὸ βλέμμα τῆς ὀξυνοῖας αὐτῶν. Ἀκούραστοι! καμμία πετρώδης κόπιον τραχύτης, ἢ

φροντίδων ἀκανθόπλοκος ὄχλος δὲν συνέπνιγε τὸν ζῆλον τῆς αὐτῶν εὐσεβείας. Ἀτρήμητοι! καμμία καταγίς ἢ χειμαρρῶδης βία τῶν προσπιπτόντων πραγμάτων δὲν ἐκλίνει τὴν σταθερότητά τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἐβάστασαν, ναί, ἐβάστασαν καὶ αὐτοὶ ἀποστολικῶς τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ » ἐναντίον τυράνων καὶ ἐθνῶν. »

(Ἡ ἀκολουθία περαιτέρω).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

* Ἄρθρον Γ'. (Γ).

Ἄν ἡ ὠφέλεια ἀπλῶς ἦνε αἰτία τῆς τῶν πραγμάτων ἀξίας, θύναται νὰ ἐνυπάρξῃ καὶ εἰς αὐτὰ προΐοντα, καὶ νὰ ἦνε ἐπίσης μεταλλακτική. Ὁ ἰατρός, λόγου χάριν, μᾶς πωλεῖ τὴν ὠφέλειαν τῆς τέχνης του, μὴ συσσωμάτωται μὲ ὕλην. Ἡ ὠφέλεια αὕτη εἶνε καρπὸς τῶν σπουδῶν, τῶν κόπων, καὶ τῶν ἐξόδων του· εἶνε προῖον ἀληθινόν, καίτοι αὐτὸν, τὸ ἑτοιῶν ἀγοράζομεν πληρόντες τὴν συμβουλήν τοῦ ἰατροῦ ὅταν ἀσθενᾶμεν, καὶ καταναλίσκομεν, ἐκτελοῦντες τὰς διατάξεις του. Τὸ δὲ διοριζόμενον ἰατρικόν, εἶνε προῖον ὕλικόν, ἀνῆκον εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ φαρμακοποιοῦ, καὶ γίνεται ὑπόθεσις μεταλλαγῆς ἄλλης παρὰ τὴν προηγουμένην.

Παντὸς προΐοντος εἴτε παράγματος, ὕλικου ἢ αὐλοῦ, διαρκοῦς ἢ μὴ, ὁποιοῦδήποτε σχήματος ἢ ἐκτάσεως, γνωρίσματα εἶνε, τὸ νὰ εὐχαριστῇ χρεῖαν τινὰ ἢ ὄρεξιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ νὰ ἦνε ἐκτιμητὸν, καὶ τὸ νὰ θύναται νὰ πωλῆται. Ἀδιάφορον, ἂν, καὶ καταναλωθῆν ἐν τῷ ἅμα, ἐκλείψῃ. Ἐκ τούτου δὲν ἀναιρεῖται ὅτι παρήχθη καὶ ὑπῆρξε πρότερον ὡς ἀξία.

Τινὲς κατέταξαν εἰς τοὺς ἀπαραγώγους δουλευτάς, καὶ

(Γ) Ἴδε Φυλλάδ. Β'. καὶ Ε'.

βάρη τῆς κοινωνίας ἀπεκάλεσαν πολλοὺς τῶν δημοσίων ἀνθρώπων, δικαίως. Καὶ βάρη πολλάκις ὀλέθρια. Ἄλλ' ἔταν οὗτοι παρέχουσι τὴν προσήκουσαν ὠφέλειαν εἰς ἀντάλλαγμα τῶν μισθῶν των, ὅταν οἱ μισθοὶ δὲν ὑπερβαίνωσι τὴν ἀξίαν τῶν ἐκδουλεύσεων, τότε τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ὁ στρατιωτικὸς, ὁ ἰκανὸς ὢν νὰ ἐκπληροῖ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του τὸ ἔργον εἰς ὃ ἐλήθη· ὁ δικαστικὸς, ὅστις ἀφοσιώνει τὴν παινδεῖαν καὶ τὸν καιρὸν του εἰς διατήρησιν καὶ βελτίωσιν τῶν δημοσίων· ὁ ἀδιάφθορος δικαστικὸς, ὁ προστατὴς τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης· ὁ διδάσκαλος, ὅστις διαδίδει μαθήσεις ἐπιπόνως ἀποκτημένας· διάφορα ἄλλα ἐπαγγελματὰ ἢ ἀξιώματα ὅπου σοφία καὶ ἀρετὴ διαπρέπουσι, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ὠφέλιμα εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀναπληροῦσι χρεῖας τῶν κατεπειγούσων· διὰ τὸ ἔθνος, ὅσον εἶνε καὶ αἱ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ἐνδύματος δι' ἕν ἕκαστον τῶν μελῶν του.

Ἀφ' οὗ εἶδομεν ποῖα τινὰ τὴν φύσιν εἶνε τὰ προϊόντα εἴτε παράγματα ἐν γένει, ἃς ἐξετάσωμεν τὰ μέσα ἃ μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ παράξωμεν, τουτέστι τὰ στοιχεῖα τῶν βιομηχανικῶν ἔργων.

Ἀρχὴ πάσης βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως εἶνε, ἡ κρίσις τοῦ ἐπιχειρητοῦ, ἂν προϊόντι, κατὰ τινὰ τρόπον καὶ ἐκ ποιάς τινος ὕλης κατασκευασμένον, εἰμπορῇ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἂν, ἀφ' οὗ τελειώσῃ, εἰμπορῇ νὰ πύρῃ τιμὴν. Προβλέπει ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη θέλει ἀρκέσῃ ν' ἀντιπληρῶσῃ τὰ ἔξοδά του καὶ ν' ἀνταμείψῃ τοὺς κόπους του; Τότε συναίγει καὶ βάλλει εἰς ἐνέργειαν τὰ τῆς παραγωγῆς μέσα.

Ἡ ἐκτέλεσις βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἀπαιτεῖ συνδρομὴν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ πολλῶν δεξιότητων (talens). Ὁ ἐπιχειρητὴς πρέπει νὰ μάθῃ τοὺς τρόπους τῆς ἀσκηθισομένης τέχνης, τρόπους βεβηκότας ἐνίοτε εἰς ὑψηλὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις. Διὰ νὰ δουλεύσωμεν τὸ μεταξίον, τὸ

μαλλίον, ἢ τὸ βαμβάκιον, καὶ νὰ κάμωμεν ὑφάσματα, χρειάζεται μὲν ἐκ πείρας καὶ σπουδῆς νὰ γνωρίζωμεν πῶς αἱ ὕλαι αὗται διατίθενται νηθόμεναι, εἰς τὴν βαφὴν βυθίζομεναι, χρειάζονται δὲ μηχανικαὶ γνώσεις διὰ νὰ καταστήσωμεν μηχανὰς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, καὶ γνώσεις πάλιν χημικαὶ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ἐπισυνθεσωμεν καταλλήλως τὰς ποικίλας χρωματικὰς ὕλας. Ἡ τέχνη βάσιν ἔχει τὴν ἐπιστήμην, μᾶλλον δὲ ἡ τέχνη εἶνε ἐπιστήμη ἐφηρμοσμένη, ὅσκις διδάσκομεν ἢ μαθηθῶμεν ποῖαν χρῆσιν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τῆς ἐπιστήμης πρὸς ὄφελος τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλ' ὅλα ταῦτα, ἤθελέ τις εἰπεῖ, εἶνε κατὰ πρᾶξιν καὶ τριβὴν γνωστὰ εἰς τε τὸν ἐργάτην καὶ εἰς τὸν ἐργαστηράρχην (chef d' atelier), οὐδὲ χρῆζοσιν οὗτοι ἐπιστήμης διὰ νὰ κατασκευάσωσιν ὑφάσματα. Ἡμεῖς δὲ ἀπαντῶμεν, ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις δὲν ἐξευρίσκοντο ἄλλο τε παρά τινος, καὶ ἂν δὲν ἐφυλάττοντο εἰς τὴν μνήμην ἢ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν σοφῶν, οἱ τευκτῆρες (fabricans) δὲν ἤθελον τὰς βάλῃ οὐδέποτε εἰς πρᾶξιν. Αὐτοὶ ἐνδέχεται μὲν νὰ γνωρίζωσι μόνον ἐκείνο τῶν ἐπιστημῶν τὸ μέρος ὅπου τοὺς εἶνε ἀπαραίτητον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶνε γνώσις ἐπιστημονικῆ, ἐκτελειωθείσα ἀπὸ τοὺς σοφοῦς, φυσικοῦς, χημικοῦς, γεωμέτρων, οὔτινας, σπουδάζοντες τὸ ὅλον σύστημα τῶν τοιούτων μαθησεων, συνήρπασαν τὰς σχέσεις ἐκάστου φυσικοῦ νόμου πρὸς τοὺς λοιπούς.

Ἄρα ἡ ἐπιστήμη ἢ διευθύνουσα τὰς διαπράξεις τῆς βιομηχανίας, εἶνε μία τῶν ἀναγκαιοτάτων βιομηχανικῶν δυνάμεων. Διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ ὀλίγην βιομηχανίαν εἰς τὰ ἔθνη ὅπου αἱ ἐπιστήμαι εἶνε κατημελημένα. Ομοίως, ὅπου αἱ ἐπιστημονικαὶ σπουδαὶ ἀπανθεύσιν, ἐκεῖ πιθανόν ὅτι παρακμάζει καὶ ἡ βιομηχανία. Ἄν καθ' ὑπόθεσιν οἱ σοφοὶ καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία ὅσα ἔχομεν, ἐχάνοντο δι' ἡμᾶς, αἱ τέχναι ἤθελον μὲν βαδίσῃ μέρῳ τινὸς κατὰ τὴν ἀφ' ἑαυτῶν προτροπὴν (impulsion), ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον καὶ ταπέσῃ εἰς τὴν τυφλὴν πρᾶξιν. Ἐκλιπουσῶν δὲ τῶν ὑγιῶν θεωριῶν, κατὰ μ.κρόν ἤθελον ἀμαυρωθῆ οἱ νόμοι τῆς φύσεως, καὶ ἀπολεσθῆ χωρὶς ἀνεύρεσιν ἢ ἐξήγησις καὶ τῶν ἀπλουστάτων πραγμάτων. Ἐπὶ τούτοις, αἱ μέθοδοι ἤθελον διαφ-

βαρῆ βαθμηδὸν, μεταβαίνουσαι ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην ἀπαίδευ-
τον χεῖρα, ὡς μὴ ἐπανορθούμεναι πλέον ὑπὸ τῶν ἐπιστημα-
νικῶν ἀρχῶν ὅπου ἔχουσι τὴν βᾶσιν. Ὅταν αἱ ἐπιστήμαι
ἀφανίζονται, ὅλα χάνονται ἀνεπαίσθητως· αἱ αὐταὶ χρεῖαι,
μὴ δύναμει πλέον νὰ θεραπευθῶσι διὰ προϊόντων
τῆς αὐτῆς τιμῆς, σβύνονται ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν σήμερον
τούτων καὶ αὐριον ἄλλων πολιτῶν· αἱ δὲ πολυπληθεῖς ὠφέ-
λειαι αἴτινες, ἀνταλλασσόμεναι πρὸς ἀλλήλας, παρέχουσι
ζῶν τὸ κοινωνικὸν σῶμα, γίνονται ἀφαντοὶ, καὶ τὸ πᾶν κατα-
βυθίζεται εἰς τὴν βαρβαρότητα.

Οὕτως αἱ ἐπιστήμαι εἶνε ὡς θεμέλιον τῶν βιομηχανικῶν
τεχνῶν καὶ τοῦ πλοῦτου· οὐδ' ἡ ἱστορία μᾶς ἐμφανίζει λαόν
τινα πλούσιον καὶ εὐπορον, ἀπαίδευτον ὄντα. Χρειάζονται
μὲν καὶ ἄλλα τινὰ παρὰ τὴν ἐπιστήμην, ὡς θέλομεν ἰδεῖ
περαιτέρω, ἀλλὰ καὶ αὕτη εἶνε ἀναγκαιοτάτη, εἶνε συστατι-
κὸν ἀπαραίτητον τῆς τοῦ πλοῦτου παραγωγῆς.

Ἡ τῶν ἐπιστημῶν ἐφαρμογὴ εἰς τὰς τέχνας, ἔργον οὐα
τοῦ βιομηχανικοῦ ἐπιχειρητοῦ, πρὸς ἀπαυτεῖ καὶ συναπτικὴν
τινα δύναμιν διανοίας, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος νὰ ἐκτιμῆσῃ
ὄχι μόνον τὰς φυσικὰς τοῦ ἀνθρώπου χρεῖας, ἀλλὰ καὶ τὴν
ἠθικὴν κατάστασίν του, δηλαδὴ τὰ ἦθη, τὰς ἐξέεις, τὰς ὀρέ-
ξεις, τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ του, τὴν θρησκείαν του, δι-
ὅτι ὅλα ταῦτα ἔχουσι ῥοπὴν εἰς τὰς χρεῖας τοῦ ἀνθρωπίνου
ὄντος, καὶ ἐπομένως εἰς ὅσας θέλει ἀποφασίσῃ καταβολὰς διὰ
νὰ εὐφράνῃ ἐκείνας, ἀγοράζων τὰ παράγματα τοῦ βιομηχα-
νικοῦ.

Πλὴν ὄχι μόνον τὰς ὑπερεχούσας δυνάμεις τῆς ἀνθρωπί-
τητος ὁ ἐπιχειρητὴς ἀποκαρποῦται πρὸς τὴν παραγωγὴν, ἀλ-
λὰ καὶ τὰς ταπεινοτάτας. Λαμβάνων τὰς διδασκαλίας
παρὰ τοῦ ἐπιστήμονος, παραδίδει τὴν πρᾶξιν των εἰς τὸν
ἀπλοῦν ἐργάτην. Ἐργατῶν ἔχει χρεῖαν, διότι μόνος ἀδύνα-
τεῖ νὰ ἐκπαινήῃ ὅλας τὰς ἐργασίας πολυπλόκου τινὸς τέχνης,
αἴτινες δέοντ' ἐνίοτε καὶ βραχιόνων πολλῶν, καὶ δεξιότητος
ἐκτελεστικῆς, παρεσκευασμένης ἀπὸ μακρὰν ἔξιν. Ὁ ἐργά-
της προσφέρει εἰς χρῆσιν τοῦ ἐπιχειρητοῦ ποτὲ μὲν μόνην
τὴν ἰσχύν τῶν μυῶν του, ποτὲ δὲ καὶ νοῦν καὶ ἐπιτηθειό-
τητα γαρυμνασμένην, διευλύνουσαν τὴν σωματικὴν ἰκανότη-
τα. Τότε ἀριθμεῖται εἰς τοὺς δεξιωτέρους ἐργάτας, διαφέ-

ρων τῶν πρώτων ὅσον ἡ ψυχὴ διαφέρει τῆς ὕλης. Καὶ οὐ-
τως ὁμοῦ ἡ τοῦ ἐργάτου πραγματεία ἀπέχει πολὺ καὶ τῆς
τοῦ ἐπιστήμονος καὶ τῆς τοῦ ἐπιχειρητοῦ. Ὁ νοήμων ἐρ-
γάτης ὑφούται πολλάκις εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἐπιχειρητοῦ,
καθὼς καὶ ὁ σοφὸς καταβαίνει ἐκεῖ, ἀμφότεροι ὀρεγόμενοι νὰ
προσθέσωσι εἰς τὰς συνήθεις των ἀσχολίας, δοκιμια ἐφαρμο-
γῶν. Ἀλλ' εἴτε ἀπὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄτομον συνεκπεραί-
νονται αἱ βιομηχανικαὶ ἐργασίαι, εἴτε εἰς πολλοὺς τυγχά-
νουσι διανενημέναι, τρία εἶδη αὐτῶν σαφῶς διακρίνονται.
α'. Αἱ σπουδαῖ τοῦ ἐπιστήμονος. β'. Αἱ ἐφαρμογαὶ τοῦ ἐπι-
χειρητοῦ· καὶ γ'. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐργάτου.

ὈΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤὸΝ ΘΕὸΝ.

(Ἐκλογή ἀπὸ σύγγραμμα ἀνέκδοτον.)

Τότε εἰς Ἀθήνας διέτριβεν ὁ Θεοβουλίδης. Βεβαρυμένος
ἀπὸ τὰς ἀθείας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὰ κακουργήματα
τῆς πολιτικῆς των, μὴ εὐρίσκων κἄν τίποτε σαφὲς οὐδ' ἀρ-
βενωπὸν οὐδὲ βέβαιον οὐτ' εἰς τοὺς λόγους των, θραγγὰ ἠ-
θικῆς κιβδηλοῦ παραλαλήματα, εἰς τὸ φρόνημα οὔτε, ἀλλ'
οὔτε εἰς τὴν διαγωγὴν των, ἀνέβη μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Λυκα-
θητὸν, παροργείλας τὸν ὑπρέτην του νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν εὐρη,
ἂν δὲν ἐπέστρεφεν ἕως τῆς μεσημβρίας. Ἡ ἡμέρα εἶχε χρι-
τωμένον πρόσωπον. Ἀνέφελος ὁ οὐρανὸς ἐκαμάρανε μὲ τὸ
γαλανὸν ἀμβρόσιον χροῖμα, σύμβολον τῶν σταθερῶν καὶ
γνησίων ψυχῶν· εὐτράπελος καὶ διηγηματικὸς ἐκυκλογραφεί-
το ὁ ἀσύγκριτος καὶ Ἑλληνικώτατος τῆς Ἀττικῆς ὀρίζων· ἡ
ᾠρα τοῦ χρόνου ὡς νύμφην ἐστόλιζε τὴν γῆν μὲ τὸ ἔνδυμα
τῆς ἐλπίδος, τὴν πρασίην γλόφην, ἐν ᾧ τοῦ Θεοβουλίδου τὸ
στῆθος ἐκύμαινε καὶ ἐταλαντεύετο μεταξὺ κοσμικῆς ἀπελ-
πισίας καὶ ἐλπίδων αἰώνιων... Βλέπων ὁ Θεοβουλίδης
τὴν ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἐγονάτισε παρευθὺς καὶ πρηνῆς προ-
τεκύνησεν, ὄχι ἐκείνου, ἀλλὰ τὸν ἀπερίγραπτον ἀρχιτέκτονα
τῆς δημιουργίας. « Χαῖρε, ὦ Θεέ μου, ἐφώνησε· Θεέ ἀνατο-
λῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, πρῶτον τὰς ἀνατολὰς
κατακλύσας διὰ τοῦ φωτὸς τῆς εὐσεβείας καὶ ἐπιστήμης, τοῦ
εἰς τὴν ἄλλην οἰκουμένην διαχυθέντος! Εἰς τοῦτο ἔρχομαι
τὸ ἕως σήμερον νὰ σε προσφέρω τὸ ἐωθινὸν μου προσκύνημα

ὡς Χριστιανός. Γνωρίζω μὲν καὶ ὁμολογῶ ὅτι παντοῦ παρευρίσκεισαι καὶ τὸ πᾶν ἀπὸ σέ γέμει· ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν μου τῆς καρδίας διέλιπον, θνητὸς ἀσθενής, τόπον γειτονικώτερον πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐζήτησα καταφύγιον, μήπως ἤθελες καλῆτέρα με ἀκούσῃ, μήπως ἤθελα καθαρώτερος σὲ λατρεύσῃ. Εἰς τὰ ὄρη ἀπετελέστησαν μεγαλῶτάτα σου θελήματα. Εἰς ὄρος διέσωσας ἀπὸ τὸν κατακλυσφῶν, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὰ σπέρματα. Εἰς ὄρος ἐδοκίμασας τοῦ ἄβραάμ τὴν ὑποταγήν. Εἰς ὄρος πύρινον τὸν Μωϋσῆν ἐδίδαξας. Προσευχήθη, μετεμορφώθη εἰς ὄρη ὁ μονογενὴς σου υἱός. Εἰς τὰ ὄρη τέλος ἐθαυματούργησας τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος μου, καὶ κατέβαψας, ὡς εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, μυριάδους ἀγέλας μαιφόνων τυράννων. Ἐλα, ὦ λασσαν, μυριάδους ἀγέλας κροτάτων Κρότος! Καὶ ἡ προσευχή μου ἡλικυάτατον καὶ ἀπέραντον Κρότος ὡς μῦρον παρηγορίας, ὡς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κεφαλὴν μου ὡς μῦρον παρηγορίας, καὶ ὡς μυστήριον ἀνακκινισμοῦ! Ἴδου ὁ σκόλιξ τῆς παιδικίας, ὡς χρυσαλὶς πτερυγίζω εἰς τὴν αἰθέρα· ὡς ἀκτὴς ἀνακαλωμένη, τὴν πηγὴν μου γυρεύω, ζητῶ ν' ἀναβῶ θισθῶ εἰς σὲ τὴν πάνσοφον δεξιμένην τῶν τῆς ὑπάρξεως ἀκτίων. Σὲ βλέπω, ὦ Δυνατὴ! Πῶς ῥάβδον κοσμοκρατορικὴν ποιμαίνεις ποιμένα ἡλίον ἀεικίνητα· με πάμφαστον ἀροτρον σπείρεις τὰς καρπυφορίας εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ εἰς τὴν ἔκτασιν. Σὲ ἀκούω ὄμμας ὡς ἀνάστημα ἀγγέλου διερχόμενον ἀπὸ τὴν ὄροσιν ὅλων τῶν οὐρανῶν ἕως τοῦ ἄδου τὸ κατώτατον ἔδαφος, με πτέρυγας περιλαμβανούσας τὰ τετραπέριτα τοῦ παντός· βρονταὶ καὶ σεισμοὶ καὶ ἀστραπαὶ γίνονται αἱ ἀναπνοαὶ σου ἀνεμοζάλαι σαρόνουσιν εἰς τὰ πλάγια σου στερεὰς καὶ θαλάσσας, καὶ συγκρούουσι τὰ στοιχεῖα ὡς παίγνια. Διὰ τί νὰ με πλάσῃς εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς; Διὰ τί εἰς καιροὺς κακίας καὶ κακοδοξίας νὰ καταβρῖζώσης ἐντόσμου τὸν ἔρωτα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς δόξης; Ἄρα δι' ἄκων θῶν καὶ τριβῶν πρέπει νὰ ταλαιπωρηθῇ ἡ ζωὴ μου. . . . Κάλιον θάνατος! Κάλιον με εἰς τοὺς κόλπους σου, ὦ Θεέ μου! Κάλιον νὰ μεταβῶ σύνωρα ἀπὸ τὸ ὄνειρον τοῦτο εἰς τὴν ἀτελεύτητον ἀγρυπνίαν ἀπὸ ξεντεῖαν πολυπαθῆ εἰς τὴν παντοτινὴν διαμονὴν καὶ ἀνάπαυσίν μου νὰ κατατήνω! . . . Θάνατος! Ἀλλὰ νὰ φιλήσω τοῦ πατρός μου, τοῦ ἄκρου κρηγέτου, τὸ μνήμα δὲν ἤξιόθην ἀκόμη· ἔρημον κεῖται εἰς

τόπον καταπεπατημένον ἀπὸ τὴν τυραννίαν· οὐδ' ἀπήλασαν ἀκόμη τῆς ἀστερευτοῦ μου εὐγνωμοσύνης τὰ δάκρυα. Θάνατος! Καὶ πότε θέλω γηροκομίση μητέρα σεπτὴν, ἢ με ἀδελφούς ἀποχωρισμένους θέλω συνέλθει; Εἰς τίνα καταλείπω τὴν φροντίδα συζύγου ἀγαπῆτης; Ἐν νηπιότητος με ζέσιν ἀνεκλάλητον ἠγάπησα τῆς πατρίδος μου τὴν εὐδαμονίαν καὶ τοῦ γένους μου τὴν δόξαν. Πάντοτε τὰ συμφέροντά μου, τοὺς πόθους καὶ τοὺς ἀγῶνας μου, εἰς αὐτὴν ἐθυσίσα. Σὲ μόνος ἔχεις ἀγάπην καὶ πρόνοιαν περιληπτὴν κλῆν ὅλου τοῦ κόσμου, διότι πατὴρ σου εἶνε τὸ πᾶν σὺ μόνος τοὺς ἀνθρώπους, πολυκατοίκους, πολυχρωμάτους, πονηροὺς ἐπίσης καὶ ἀγαθοὺς, ὅλους ὡς πατὴρ καὶ φωτίζεις καὶ ποτίζεις καὶ τρέφεις. Εἰς τοὺς θνητοὺς δὲ περιορισμένας ἐνέσπειρας στοργάς, συμμετροὺς με τὴν ἀσθένειάν των· καὶ τῆς πατρίδος ὁ ἔρωσ, εἶνε τῶν ἀνθρωπίνων ἐρώτων ὁ σθεναρώτατος καὶ πλατύτατος. Αὐτὸν ἠσθάνθη καὶ ὁ θεάνθρωπός σου υἱός πρὶν ἀκόμη τὸν χαρακτῆρα τῆς θεότητος πλήρῃ ἐκφανερῶσῃ· ὅθεν ἐλεῶν τῶν ὁμογενῶν του τὰς ἀμαρτίας, πρὸς αὐτοὺς μᾶλλον ἔστειλεν οὐρανίαν βοήθειαν τοὺς πρώτους του μαθητάς (1). Καὶ ἐγὼ εἶδον τῆς πατρίδος μου τὰς πληγὰς ξενοπατουμένην καὶ λεηλατουμένην καὶ δυσνομουμένην καὶ διαφθειρομένην τὴν εἶδον, καὶ ἔκλαυσα πικρῶς. Πῶς νὰ τὴν βοηθήσω; Γύπτες καὶ κέρακες ὁμόφυλοι καὶ ἀλλόφυλοι, με θριαμβικὰς καὶ λυσσώδεις κλαγγὰς τὰ ἐγκατάτης διασπαράττοντες, οὔτε νὰ πλησιάσω μεῖζονσαν. Ἐκράξα τότε, καθὼς ἐπὶ τῶν Γαλατικῶν τὰ ἱερὰ πτηνὰ ἐκράξαν εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ ἀνήγγειλαν τῆς πατρίδος τὸν κίνδυνον. Πιστὴ εἰς τὴν ἀρμονίαν τῶν δημιουργικῶν σου νόμων ἀντήχησεν ἡ ψυχὴ μου· τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν αἰδῶ ἐφύλαξε, καὶ παρὰδειγμα καὶ αἰσχρὸν εἰς τὴν ζωσαν δὲν ἔδωκε γενεάν. Εἰς τὴν ζωσαν! Ἀλλ' εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τί μνημεῖον κοινῆς ὠφελείας θέλει ἐξαγγεῖλῃ τὸ ὄνομά μου; Πράξεις πολιτικά, θαλαραὶ καὶ εὐκαρποὶ; Τοὺς γόνους αὐτῶν σήμερον πάχος καὶ λιμὸς διαφθειροῦσι. Τέκνα ὅμοια με ἐκεῖνα τοῦ Τέλλου, παλαίου Ἀθηναίου (2); Ἀλλ' εἰσέτι τέκνα δὲν μοι ἐχάρισας, διὰ τὰ ἄδη-

(1) Εἰς ὅδον ἐθνῶν μὴ ἀπέληθε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέληθε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οὐκου Ἰσραὴλ.

Ἐσαγγ' Ματθ' κεφ' 10.

(2) Ἴδε Ἡροδότου τὰ περὶ Σόλωνος καὶ Κρότου, Βίβλ. Α'.

λα καὶ αἰπίοτε εὐλογητὰ κρίματά σου. **Ψυχοτρόφον** συγγραμμάτων ἀπαράξεστον κάλλος; Ἄλλ' ὁ ζήλος δὲν ἀρκεῖ μόνος νὰ τὸ κατασκευάσῃ. Ἐν τούτῳ παρέρχομαι εἰς τὴν μεσημβρίαν τοῦ βίου μου μαρτυρῶ τῆς δύσεως τὰ φαινόμενα, καὶ εἰς τὸ θέρος ἡ κόμη μου λευκαίνεται ἀπὸ τὰς χιόνας. Παρέρχομαι πρὶν θεωρήσω εἰς τὴν πατρίδα μου ἢ ἀγαθὰ τῆς ἐπαγγελίας. Τηρῶ τὸ πολίτευμά της φερόμενον κατὰ πετρῶν καὶ βαράθρων ὡς ἀμάξαν ἀκέφαλον ἢ ἀγενῶς ἠνιοχουμένην. Τίς θέλει τὸ σώσῃ; Ὡ Θεέ μου! Ἀνάστησον ἐπικούρους ἄνδρας ἴσους μὲ τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων οἵτινες ὠροῦνται κατὰ τῆς πατρίδος! Σὺ δύνασαι ἀπὸ τοῦς λίθους νὰ ἐγείρῃς εἰς τὸν Ἀβραάμ σπέρμα· καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πρὸ αἰῶνων ἤδη πολλῶν κατὰ τὸν λόγον σου (1) μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ἀνεκλήθησαν. Ἀνάρπασον κἄν ἀπὸ τὸν λοιμὸν, τῶν νεωτέρων τὴν γενεάν. Σὺ θαυματουργήσῃς καὶ πάλιν σώζων, εἰς πολλάκις θαυματουργήσας, πρὸς στερέωσιν τῶν πιστῶν καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀπίστων!"

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐκφωνῶν ὁ Θεοβουλίδης, πότε ἐκάθητο, πότε ἐπεριπάτει, ἕως οὗ ἐφθασεν ὁ ὑπηρέτης του. Οὐδὲ τότε ἠθέλησε νὰ καταβῇ τὸν Λυκαθητῶν, ἀλλὰ διέτριψεν ἐκεῖ τὴν ἡμέραν ὅλην περιφερόμενος. Πολλοὺς δὲ ἀπεύθυνε λόγους καὶ πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος, ἵππων τὰ βλέμματα τὸ μὲν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ δὲ πρὸς τὸ μέρος τῆς Φυλλῆς, τὸ δὲ πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴν Σαλαμῖνα. Τέλος μετὰ τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου, ἀφ' οὗ ὅλον τὸν ἡμερινὸν δίκυλον διεπέρασεν εἰς τὴν μετεωροτέραν ταύτην μετὰ τοῦ θείου ὀπισθῶν, ὡσὰν εὐφραίνόμενος ἐξίλασμοῦ καὶ καθαρισμοῦ εὐφροσύνης, κατεκύλισε τὰ βήματά του, κινούμενος πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις οἰκημῶν, ὅπως ἐμελλε νὰ καταβῇ ποτὲ καὶ εἰς τὸν ὑπὸ γᾶν κοιτῶνα τῆς ἀνεσπέρου ἡσυχίας. Σελήνη πάγχιρσος εἶχε καταλάβῃ εἰς τὸ στερέωμα, τοῦ ἡλίου τὸν θρόνον, καὶ μυρία παιγνιδίζοντες ὀφθαλμοὶ δορυφόρων ἀστέρων ἠγόγγυον ἐρωτικοὶ περὶ τὴν βασιλισσαν. Ἡ δὲ σκία τοῦ σώματος τοῦ Θεοβουλίδου περιπατοῦτος, τὸν ἠκολούθει ἀναπόσπαστος, καθὼς ἀκολουθεῖ ὁ θάνατος τὴν ζωὴν

(1) Εὐαγγ. Ματθ. κεφ. Η'.